

ТЕМА: «Гра в історії суспільства та в житті дитини»

План

1. Основні поняття теми.
2. Виникнення гри, гра як засіб виховання.
3. Вітчизняні, суспільні діячі, педагоги і вчені про рухливі ігри.
4. Гра як соціальне явище.

1. ОСНОВНІ ПОНЯТТЯ ГРИ.

Слово гра багатозначна й історично мінлива. Вона служить для вираження представлень про різні дії, явища і нерідко вживається умовно. Відомі, наприклад, вираження: "гра цін", "гра сил". Різний зміст здобуває слово "гра", коли мова йде про "гру древніх", про "олімпійські ігри", про "спортивні ігри".

Гра як елемент культури – історично сформоване соціальне явище, особливий вид діяльності, властивий людині. Розвиваючись з усією культурою суспільства, ігрова діяльність задовольняє різні потреби людей (у відпочинку, розвазі, у розвитку духовних і фізичних сил).

Ігрова діяльність становить визначений інтерес для суспільства та для окремих осіб. Вона характеризується різноманітням цільових настанов і мотивованих дій. Прояву ігрової діяльності добровільності й емоційності. Суворе регламентація завдань, виконаних необхідності, виключається (можливі випадки професіоналізму). Однак відносна свобода, самостійність дій у грі сполучається з обов'язковістю проходжень ряду умовних вимог. У процесі ігрової діяльності не створюються матеріальні цінності та не привласнюються блага природи для задоволення життєво необхідних потреб.

Рухлива гра відноситься до тих прояв ігрової діяльності, у яких яскраво виражена роль рухів. Для рухливої гри характерні активні творчі рухові дії, мотивовані її сюжетом (темою, ідеєю). Ці дії частково обмежуються правилами (загальноприйнятими, установленими керівниками або граючими). Вони направляються на подолання різних труднощів ("перешкод") на шляху до досягнення поставленої мети (виграти, перемогти, опанувати визначеними прийомами).

Перешкодами в грі можуть бути механічні перешкоди (наприклад, мотузочка, через яку треба перестрибнути), прийоми рухів (які треба опанувати), тактичні задуми і дії що водять або команди супротивника (яким по ходу гри приходиться протиборствувати).

Рухлива гра – комплексне поняття. Воно охоплює представлення про численні різноманітні ігри, які складаються з рухів. Серед них розрізняють власне рухливі (основні, елементарні) ігри і спортивні ігри (більш складні, оскільки вимагають певної фізичної підготовки учасників).

Рухливі ігри, як правило, не вимагають від учасників спеціальної підготовленості. Виключення складають ігри, які проводять в регламентованих календарних змаганнях. Ті самі рухливі ігри можуть проводитися у різноманітних умовах, з великою або меншою кількістю учасників, за різними правилами. Існує багато найменувань і правил рухливих ігор. Рухливі ігри широко поширені серед дітей і підлітків. Рідше вони застосовуються зі спеціальною спрямованістю (у допомогу спортивному тренуванню, для організації активного відпочинку, у лікувальних цілях) у юнацькому, середньому і старшому віці.

У педагогічній практиці основне місце займають колективні рухливі ігри, в яких одночасно беруть участь як невеликі групи учасників, так і цілі класи, спортивні секції, а в деяких випадках і значно більше кількості граючих.

Індивідуальні (одиначні) рухливі ігри звичайно створюються й організуються дітьми. У таких іграх кожен має намічати свої плани, установлювати цікаві для себе умови і правила, а за бажанням і змінити їх.

За особистим бажанням обираються і шляхи для здійснення задуманих дій.

Подібні ігри використовуються також учителями, вожатими в оздоровчих таборах, активістами, що ведуть позакласну роботу з фізичної культури і спорту з дітьми і підлітками для організації їхнього змістовного дозвілля.

Спортивні ігри – більш високий ступінь розвитку деяких рухливих ігор.

Спортивним іграм властиві більш-менш стійкі умови проведення, тверді правила. У них передбачається точна кількість учасників, що повинні мати визначений рівень загальної і спеціальної фізичної, технічної і тактичної підготовленості. Щоб постійно удосконалюватися в обраній грі, учасники зобов'язані дотримувати встановлений режим тренувань, поєднати заняття обраною грою з заняттями іншими видами спорту. За спортивними іграми проводяться змагання; кращим гравцям присвоюються спортивні розряди та звання.

Багато ігор (наприклад, «Городки», «Російська лапта», волейбол) у залежності від цільової настанови можуть проводитися як елементарні рухливі ігри, або як спортивні.

Майже всі спортивні ігри доступні та корисні дітям середнього і старшого шкільного віку (з деякими змінами правил).

Рухливі ігри широко використовуються як засіб фізичного виховання. Історично сформовані компоненти рухливої гри (зміст, форма і методичні особливості) дозволяють використовувати її в якості одного з ефективних засобів фізичного виховання.

Зміст рухливої гри складає її сюжет (тема, ідея), правила і рухові дії. Зміст виходить з досвіду людства, що передається від покоління до покоління.

Сюжет гри визначає мета дій граючих, характер і розвиток ігрового конфлікту. Він запозичається з навколишньої дійсності й образно відбиває її дії (наприклад, мисливські, трудові, військові, побутові) або ж спеціально створюється, виходячи із задач фізичного виховання, у виді схеми протиборства при різних взаємодіях граючих (наприклад, в іграх типу "Зарница", у сучасних спортивних іграх). Сюжет гри не тільки оживлює цілісні дії граючих, але й додає окремим прийомам техніки й елементам тактики цілеспрямованість, робить гру захоплюючою.

Правила – обов'язкові вимоги для учасників гри. Вони обумовлюють розташування і переміщення гравців, уточнюють характер поведіння, права й обов'язки граючих, визначають способи ведення гри, прийоми й умови обліку її результатів. При цьому не виключається прояв творчої активності й ініціативи граючих у рамках правил гри.

Рухові дії в рухливих іграх дуже різноманітні. Вони можуть бути, наприклад, наслідувальними, ритмічними; виконуються у виді рухових задач, що вимагають прояви спритності, швидкості, сили й інших фізичних якостей. В іграх можуть зустрічатися короткі перебіжки з раптовими змінами напрямків і затримками рухів; різні метання на дальність і в ціль; подолання перешкод стрибком, силою; дії, що вимагають уміння застосовувати різноманітні рухи, придбані в процесі спеціальної фізичної підготовки та ін. Усі ці дії виконуються у всіляких комбінаціях і сполученнях.

Форма рухливої гри (характер організації і взаємин учасників) визначається її змістом. Для рухливої гри характерна така організація дій учасників, при якому їм надається творча ініціатива у виборі способів для досягнення поставленої мети і задоволення процесом ігрової діяльності.

Ігровий метод застосовується в заняттях основною гімнастикою, різними видами спорту і туризмом шляхом використання методичних прийомів, характерних для гри (образність, елементи змагання, природність рухів та ін.).

При цьому враховується мета використання тих або інших вправ (відпочинок, розваги та ін.).

У заняттях різними видами спорту рухливі ігри (народні, спеціально підібрані) часто використовуються як спосіб удосконалення техніки.

У кожній фізичній вправі методичні особливості гри можуть бути представлені по-різному: яскравіше або слабкіше, більш-менш повно – у залежності від різних вимог до їхнього використання й умов, в яких вони проводяться.

У педагогічній практиці ігровий метод широко використовується при вирішенні задач загальної фізичної підготовки, а також має допоміжне спеціальне значення в спортивних тренуваннях. Одночасно він може служити діючим фактором виховання у тих хто займається спортом позитивних моральних і вольових якостей.

При вивченні теорії і методики фізичного виховання дітей шкільного віку необхідно ознайомитися з педагогічною характеристикою рухливих ігор. Вона допомагає правильно критично оцінювати місце, роль і значення ігор у регламентованій навчально-виховній роботі й у самодіяльності дітей.

Педагогічне угруповання (класифікація) рухливих ігор (розподіл ігор у групи за визначеними подібними ознаками) допомагають скласти більш виразне представлення про істотні особливості змісту ігор, а також полегшує їхній правильний вибір для кожного конкретного випадку відповідно до педагогічних задач, що ставляться перед проведенням тієї або іншої гри.

Принципи застосування ігор для усебічного фізичного виховання: ідейність - відповідність задачам моральності і моралі, наукова обґрунтованість і плановість використання ігрового методу, спрямованість на досягнення оздоровчих, освітніх і виховних результатів; керівна (або направляюча) роль педагогів, старших; правильне поєднання ігор з гімнастикою, спортом і туризмом відповідно до конкретних задач фізичного виховання і з урахуванням особливостей різних вікових груп, що займаються.

2. ВИНИКНЕННЯ ГРИ, ГРА ЯК ЗАСІБ ВИХОВАННЯ.

На налагодженій історичній стадії розвитку предків людини, що знаходяться в перехідному стані, їхня трудова діяльність виражалася як говорив К.Маркс, "у перших тваринно образних формах праці". Ймовірно, що у цьому перехідному стані людям були властиві і деякі твариноподібні дії, які вони виконували при оволодінні видобутком, добуванні їжі (прообрази фізичних вправ, твариноподібні ігри). Подібні дії могли сприяти фізичному розвитку предків людини, перетворень тваринного інстинкту в мислення ("початок людської свідомості - перетворення тваринного інстинкту в мислення). Як указує І.П.Павлов, саме дії породжують асоціації в мозку тварини.

Психіка людини, що знаходилася у перехідному стані, розвивалася в залежності від рухів, від розвитку його тіла. Таким чином, можна припустити, що якісь рухові дії, що нагадують "ігри" предків людини, також певною мірою служили біологічними передумовами для "виділення людини з природи". Звичайно, не можна говорити про прямий зв'язок розвитку фізичних вправ, ігор людини з утилітарно-приспосувальними звичками або так називаними "іграми" людиноподібних мавп.

Виникнення гри в суспільстві органічно зв'язано зі становленням і розвитком суспільної свідомості. Як одну з форм прояву суспільної свідомості, що відтворювали уклад життя людей на самому ранньому ступені розвитку суспільства, можна розглядати образне повторення мисливських, трудових дій. Вони включали творчі образно-наслідувальні дії, танець, пісню, примітивну музику. Тут руйнувались грані між грою й іншими повторно-образними діями, побудованими на рухах. Прояву первісного мистецтва, що виражалися в активних рухових актах, у відомій мірі сприяли фізичному розвитку древніх людей, допомагали їм у боротьбі з природою і ворожими мешканцями, здобували визначне значення, спонукали людей до спілкування, до погоджених взаємодій.

Діти наслідували дорослим, відтворювали окремі звичаї і події життя колективу. Подібні дії являли собою найдавніші забави дитини. Можна допустити, що вже в дородовому суспільстві дорослі за допомогою забав передавали дітям життєвий досвід. Про це свідчать численні записи мандрівників і вчених, що спостерігали за побутом ряду племен і народностей, що знаходилися ще в XIX с. на нижчих ступінях первісної культури, а також археологічні дані.

З підвищенням продуктивності суспільної праці створювалися матеріальні передумови

для подальшого розвитку раннього мистецтва. Поступово почали виявлятися його самостійні форми. Основна причина цього - більш складна організація способу виробництва (полювання з використанням луку), поділ праці між чоловіком і жінкою.

Знадобився тривалий історичний термін, необхідні були значні зрушення в розвитку продуктивних сил, щоб із синкретичного первісного мистецтва поступово виділилася самостійна ігрова діяльність. Вона відображалася в мисливських і військових іграх, що зберегли зв'язок з образотворчими ритмічними танцями, і в драматичних іграх, що відображали господарську діяльність, головним чином жінок і дітей. Змагання й образотворчі ігри, застосовувані для підготовки до життєдіяльності пройшли за період родового ладу складний шлях розвитку (від натуралістичних і символічних до абстрагованих).

ГРА ЯК ЗАСІБ ВИХОВАННЯ

Розвиток рухливих ігор у виховних цілях має природну історичну потребу готувати підростаюче покоління до життєдіяльності.

З поділом суспільства на класи виникали розходження в застосуванні ігор для фізичного виховання дітей нижчих класів населення і пануючих. У народному побуті завжди рухливі ігри були найбільш доступним засобом фізичного виховання. Багато ігор, переходячи з покоління в покоління, видозмінювали, здобували нові риси. Народ створював ігри, у яких дивно сполучалися простота, велика емоційність і простір для різнобічного прояву фізичних сил і здібностей. Подібні ігри існували століттями у самих широких колах суспільства.

Розвиток рухливих ігор у виховних цілях пов'язана зі способом життя людей. В іграх віддзеркалюються особливості психічного складу народностей, їх ідеологія, виховання, рівень культури і досягнення науки. Крім того, деякі ігри здобувають певний відтінок у залежності від географічних і кліматичних умов.

ГРА В ЖИТТІ ДИТИНИ

Ігри передують трудовій діяльності дитини. Вони починають грати до того, як навчається виконувати хоча б найпростіші трудові процеси.

І. М.Сеченов вважав, що зачатки перших дитячих ігор закладені в прагненні дитини до пізнання зовнішнього світу й в елементарних почуттєвих насолодах, одержуваних дитиною ззовні (наприклад, від яскраво пофарбованої іграшки, звуку дзвіночка тощо). Усі почуттєво сприймані зовнішні подразники, говорив І.М.Сеченов, викликають у маленьких дітей бажання віддзеркалювати різноманітні, приємні їм рухи. При недостатності рухів у нього виникає тяжке почуття, томливе відчуття.

М'язові рухи здобувають велике значення для розвитку здатності мислити, міркувати. Надалі дитина починає усвідомлювати предмети зовнішнього світу у взаємних зв'язках, у нього з'являється здатність установлювати зв'язок частки до цілого. Дитина починає визначати свої дії не тільки почуттєвими спонуканнями, але і розумовими здібностями. Вона робить осмислені дії, що І.М.Сеченов називає уже вчинками.

Погляди І.М.Сеченова на формування ігор дітей були розвитку у працях І.П.Павлова про вищу нервову діяльність.

Відповідно до законів вищої нервової діяльності, обґрунтованим І.П.Павловим, вихідним пунктом розвитку свідомої діяльності дитини, є природні рефлекси. На їхній основі під впливом зовнішніх подразників формуються умовні зв'язки (умовні рефлекси).

Роботи Н.І.Красногорського, Н.М.Щелованова і Н.М.Аксариної доводять, що немовля має лише прості місцеві рефлекси (миготіння, відсмикування ноги при роздратуванні підшви і т.п.). У корі великих півкуль у нього вже можуть утворюватися умовні реакції як на зовнішні, так і на внутрішні роздратування. Однак утворення умовних зв'язків ще досить обмежене. Кора великих півкуль починає працювати наприкінці першого або на початку другого місяця життя (Н.М.Щелованов, Н.І.Касаткин). Дитина починає

впізнавати образи, предмети і розрізняти їх.

Однак у діях тримісячної дитини чільну роль грає перша сигнальна система. Це ще не гра у власному змісті цього слова. Хватальні і затримуючі рухи дитини, як вона "поводиться" з іграшкою Н.М.Щелованов справедливо називає не іграми, а "заняттями", корисними для "приучення" дитини до майбутніх самостійних ігор.

На четвертому і п'ятому місяцях заняття з іграшками стають триваліше, дитина, зіставляючи за формою й іншими ознаками ті або інші предмети, деяким з них починає віддавати перевагу. До шести місяців хватальні рухи дитини стають більш упевненими. Прагнення обрати улюблену іграшку, досить чітко зіставити одну з іншої говорить про розвиток у дитини предметного, образного, елементарного мислення.

Активне спілкування з дорослими сприяє переходу дитини до дій, до гри.

Із семи-восьми місяців дитина намагається відтворювати окремі звуки зі слів, вимовних старшими, і розуміє деякі слова. Вона починає зв'язувати слова з окремими предметами, конкретними образами. Під тим або іншим словом дитина починає розуміти визначене поняття, що означає предмет, образ або явище. Настає нова стадія розвитку функцій нервової системи дитини. Поступово формується словесне мислення і продовжується фізичний розвиток організму. Усіма цими якісними особливостями обумовлені прояви усвідомлених, активно-наслідувальних, справді ігрових дій життя дитини.

Таким чином, ігрова рухова діяльність не є уродженою здатністю, властивою дитині з перших днів його існування. Передумовами ігрової діяльності в онтогенезі служать рефлекси. Рухова ігрова діяльність виникає в житті дитини умовно рефлекторним шляхом, при тісному взаємозв'язку першої і другої сигнальних систем. Вона формується і розвивається в результаті спілкування дитини із зовнішнім світом. При цьому великого значення має виховання як організований педагогічний процес.

3. ВІТЧИЗНЯНІ СУСПІЛЬНІ ДІЯЧІ, ПЕДАГОГИ І ВЧЕНІ ПРО РУХЛИВІ ІГРИ.

Вже в XVII ст. російські педагоги розуміли велике значення ігор для виховання дітей. У XIX ст. В.Г.Белінський, Н.Г.Чернишевський, Н.А.Добролюбов, Д.І.Писарєв, висловлюючи передові ідеї в області виховання, у тому числі і фізичного, високо оцінювали рухливі ігри в якості одного з діючих засобів фізичного виховання і вважали за необхідне широко їх використовувати в системі навчання і виховання в Росії. Їхні погляди, прямо або опосередковано відносилися до питань ігор, були перейняті демократичними ідеями, вірою в силу російського народу. Гра розглядалася або як один із засобів, що повинне служити у всебічному вихованню і зміцненню здоров'я народних мас.

На питанні обґрунтування походження гри, зупинявся Г.В.Плеханов у своїх "листах без адреси". З позиції історичного матеріалізму він переконливо довів, що "гра - дитя праці, що передує їй за часом". На ряді прикладів Г.В.Плеханов показав також, що якщо в історичному розвитку суспільства праця старіше гри, то в житті дитини ігрова діяльність передує праці. Однак Г.В.Плеханов, розглядаючи питання про гру, помилявся, не бачачи корінного розходження між зоологічними "приспособительно-утилітарними" діями тварин і грою людини.

П.Ф. Лесгафт у своїх роботах, що були опубліковані на межі XIX-XX ст., розглядав рухливі ігри як один з найважливіших засобів фізичного виховання. Правильно організованим, систематичним заняттям рухливими іграми П.Ф.Лесгафт віддавав великого освітньо виховного значення. Граючи спочатку в родині, а потім у школі, дитина здобуває "досвідченість справлятися з перешкодами, що зустрічаються в житті". П.Ф.Лесгафт вважав, що на заняттях рухливими іграми у дітей шкільного віку необхідно розвивати самостійність дій, творчу ініціативу, виробляти позитивні риси характеру і волі.

Важливі положення Лесгафта про поводження і взаємин граючих, про відповідність підбору ігор поставленим освітнім завданням, а також про ведучу роль педагога. До методики проведення рухливих ігор Лесгафт висував наступні вимоги, які не втратили свого значення і в наш час: 1) обов'язковість установлення перед кожною грою конкретної

мети; 2) відповідність ігор силам і здібностям учасників; 3) забезпечення позитивного емоційного впливу гри на дітей, які займаються; 4) систематичність і послідовність проведення ігор; 5) спонукання граючих до проявів активності, самостійності (при направляючій ролі педагога).

Повстаючи проти шаблону й однобічності в методиці ігор, проти прагнення до зовнішніх афектів, П.Ф.Лесгафт покритикував сучасну йому практику застосування ігор у німецьких філантропіях. Стверджуючи, що теорія і методика рухливої гри повинна базуватися на суворо наукових засадах, П.Ф.Лесгафт довів невідповідність для дітей шкільного віку багатьох рухливих ігор, рекомендованих іноземними авторами.

Рухливим іграм "у виді складних дій" П.Ф.Лесгафт відвів значне місце в другій частині свого "Посібника з фізичної освіти дітей шкільного віку". Тут він визначив роль і задачі рухливих ігор, привів основні методичні вказівки й описав біля ста різних ігор, систематизованих відповідно до їх поділу ігрового матеріалу на дві групи (1-а група - прості ігри, 2-а група - ігри складні або партіями).

П.Ф.Лесгафт науково обґрунтував використання кращих народних ігор у педагогічній практиці. Він вважав, що народні рухливі ігри зміцнюють здоров'я дітей і сприяють їх фізичному розвитку; заняттям цими іграми (при правильному їхньому проведенні) П.Ф.Лесгафт додавав велике суспільно-виховного значення.

В даний час деякі положення П.Ф.Лесгафта в області методики рухливих ігор, а також окремі рекомендовані їм ігри не можуть бути нами прийняті. Наприклад, зайво обережні його висловлення про змагальні елементи в заняттях фізичними вправами (що відноситься, зокрема, до ігор), сюжети деяких ігор, що віддзеркалює старий побут.

В.В.Горичевский вважав, що рухливі ігри - "вид вправ, найбільш придатний в дитячому віці й у шкільному житті, кращий гігієнічний засіб фізичного виховання", що робить, крім того, "глибокий вплив на весь розумово-моральний склад" вихованців. Привабливість рухливих ігор В.В.Горичевский багато в чому пояснював їх змагальним характером. Безумовно коштовні його вказівки про необхідність надавати граючим, з одного боку, можливу самостійність і самодіяльність, з іншого боку постійно контролювати їхні дії. Сприяючи розвитку дітей, варто систематично проводити ігри, поступово і послідовно ускладнювати їх, уводячи нові рухи і більш важкі умови.

А.С. Макаренко вважав, що ігри - один з діючих засобів підготовки дітей і молоді до праці. Він показав значення ігор для виховання в учнів свідомої дисципліни, почуття відповідальності. В педагогічному досвіді А.С.Макаренка гра служила найважливішим засобом виховання підлітків у колективі і через колектив під керівництвом педагога.

На думку А.С.Макаренка, для дітей гра має те ж значення, що і трудова діяльність для дорослого. З віком дитини гра поступово переходить у роботу. Говорячи про те, що гра подібна з працею - "гарна гра схожа на гарну роботу, погана гра схожа на погану роботу", - А.С. Макаренко відзначав і головну відмінність гри від праці. "Робота є участь людини в суспільному виробництві, у створенні матеріальних, культурних, інакше кажучи, соціальних цінностей. Гра не переслідує такої мети, до суспільної мети вона не має прямого відношення, але має до неї відношення непряме: вона привчає людину до тих фізичних і психічних зусиль, що необхідні для роботи".

"У грі виховуються якість майбутнього працівника і громадянина", - говорив А.С.Макаренко. Найбільш корисними у виховному відношенні А.С.Макаренко вважав, ігри, що вимагають від дітей "робочого зусилля". Він засуджував як невтручання батьків і педагогів у гру дітей, так і зайву допомогу дитині в його іграх. Перебільшена опіка над дітьми в іграх веде до розвитку в граючих непевності у своїх силах, до прояву страху перед поразкою.

А.С.Макаренко розрізняв три стадії в розвитку дитячої гри відповідно від віку (до 6 років, до 12 років і старше). Однак такий розподіл ігор по трьох стадіях варто вважати умовним. Нерідко, наприклад, діти 11-12 років грають в ігри, найпростіші по організації колективу, але з дуже складними правилами і змістом.

4. ГРА ЯК СОЦІАЛЬНЕ ЯВИЩЕ

Гра - виняткове надбання людини. Між зоологічними звичками тварин, пристосувальними їхніми діями і грою людини прямого зв'язку і наступності не існує. Це визначається корінними розходженнями в походженні ігор людини і так званих "ігор" тварин (хоча б і вищих).

Характерні ідеологічні судження про ігрову діяльність як про уроджену здатність (або схильність), тією чи іншою мірою властивій усім "живим істотам". Розглядаючи рухливі ігри людини, учені-ідеалісти проводять аналогії з рефлекторно-руховими актами тварин, які можна назвати іграми дуже умовно, виходячи з цього, вони дають відповідні рекомендації щодо використання ігор у процесі виховання, прагнуть механічно переносити закони природи на явища громадського життя. З того, що "ігри" тварин допомагають їм у боротьбі за існування, випливає висновок: ігри підростаючого покоління повинні допомагати зміцненню існуючого ладу. "Ігри" тварин природні, вільні, отже, і ігри у вихованні дітей повинні мати "рекреаційний" характер, навмисне ослаблення керівництва іграми корисно. Якщо у тварин спостерігаються жорстокі ігри-бійки, то грубі ігри, зв'язані з насильницькими діями, природні серед дітей і молоді, тому що така загальна закономірність.

Ототожнення ігор людини і зоологічних звичок вищих тварин знаходить неспроможну опору в посиленнях на деяку подібність зовнішніх, несуттєвих ознак у цих явищах, а також у фактах прояву тваринами відомих здібностей до інтелекту. Наприклад, гра "Салки" зовні подібна з метушнею собак, мавп, зв'язаної з утіканням, з вивертанням, що спостерігаються в тих випадках, коли цим тваринам немає потреби іти від дійсної небезпеки або добувати їжу. Як у наших "Салках", так і в звичках тварин ми бачимо біг по прямій, раптові зупинки, несподівані зміни в пересуваннях і різноманітні рухи, виконувані для того, щоб уникнути дотику суперника і т.п. Усе це, безсумнівно, інтелектуальні дії, що включають елементи індукції і дедукції, аналізу і синтезу. Ці розумові дії тварини виконують у тих випадках, коли в силу раптово виникаючих ситуацій по ходу гонки й вивертання їхні інстинкти й умовно рефлекторні навички виявляються недостатніми. Однак не можна механічно переносити це індивідуальне доцільне побажання тварини на людину.

Інтелектуальні дії тварини, їхні зачатки мислення обмежені першою сигнальною системою дійсності; ці дії не впливають з пізнання об'єктивних законів, явищ навколишнього їхнього світу. Ф.Енгельс писав: "Нам общи с животными все виды умственной деятельности: индукция, дедукция, следовательно, также абстрагирование ...анализ незнакомых предметов... синтез (в случаях хитрых проделок животных) и, в качестве соединения обоих, эксперимент (в случае новых препятствий и при затруднительных обстоятельствах)... Наоборот, диалектическое мышление... возможно только для человека, да и для последнего лишь на сравнительно высокой ступени развития..." Людина у своїх іграх не тільки пасивно відображає навколишню об'єктивну дійсність, але і, говорячи словами К.Маркса, "відноситься по-людському до світу". У своїх ігрових діях він творчо "перетворює бачене, чує, відчуте. У формуванні ігрової діяльності людини істотна роль належить другій сигнальній системі.

У багатьох країнах серед широких шарів населення пропагуються погляди на гру як задоволення і відпочинок. У дійсності ж ігрова діяльність далеко не завжди поєднується з позитивними емоціями, приємними переживаннями. Діти не грають для того, щоб відпочивати. Навпаки, нерідко вони, самі того не усвідомлюють, що втомлюються від гри. Причина досить частих переходів дітей від одних ігор до інших полягає в настанні стомлення. Дитина як би "пересичується" колишньою грою і переходить до іншої, з іншим характером дій.

ЛІТЕРАТУРА, ШО РЕКОМЕНДУЄТЬСЯ:

1. Макаренко А.С. Лекции о воспитании детей. Учпедгиз, М., 1947.
2. Лесгафт П.Ф. Педагогических сочинений. ФиС, 1951-1959.
3. Былеева Л.В. Яковлев В.Г.. Учебное пособие для институтов физкультуры. Физ, 1965.
4. Былеева Л.В. Сборник игр, ФиС,1960
5. Геллер Е.М. "Спортландия". Минск, изд-во "Народна асвета". 1969.
6. Геллер Е.М. Когут Л.П. "На коньках, салазках лыжах". Минск, изд-во "Народна асвета". 1967.
7. Коротков И.М. Подвижные игры в занятиях спортом. ФиС. 1971.